

אורי טל

האגף לטיפול בפסולת, המשרד
להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

טל א. 2025. ניהול פסולת בנייה
והריסה בישראל – אתגרים,
הזדמנויות ומדיניות לקראת כלכלה
מעגלית. אקולוגיה וסביבה 16(3).

אתר מורשה לטיפול בפסולת "מתוך הפסולת שנקלטה באתרי הטיפול המורשים, חלה מגמת עלייה בשיעור המועבר למחזור: מכ-66% בשנת 2021 לכ-86% בשנת 2023" | באדיבות המשרד להגנת הסביבה

ניהול פסולת בנייה והריסה בישראל – אתגרים, הזדמנויות ומדיניות לקראת כלכלה מעגלית

29 באוקטובר, 2025

[גיליון סתיו 2025 / כרך 16\(3\)](#)

[בקרה](#)

ביוני 2025, במהלך 12 ימי הלחימה עם איראן, שוגרו לישראל כ-500 טילים בליסטיים ומעל ל-1,000 כטב"מים. פגיעות ישירות בבניינים ברמת גן, בחולון, בראשון לציון, בחיפה, בבאר שבע ובבית שאן הותירו אחריהן 30 הרוגים, יותר מאלף פצועים וכ-11,000 מפונים מבתייהם. בניין רב קומות בבאר שבע שנהרס כליל, בתי מגורים שנפגעו קשה ברמת גן ומבנים נוספים – כולם הפכו לאתגר סביבתי חסר תקדים: עשרות אלפי טונות של פסולת שנצרו בן רגע, ודרשו פינוי והריסה תוך הקפדה על עקרונות הקיימות. המשרד להגנת הסביבה קבע כי גם בהריסות ממלחמה יש לעמוד בדרישות מחזור פסולת בנייה והריסה (CDW – Construction Demolition Waste). החברה שביצעה את הריסת הבניין בבאר שבע, חויבה ב"פינוי פסולת ומחזור". מקרה זה מדגים את החשיבות של מדיניות מקיפה לניהול פסולת בנייה והריסה – מדיניות שחייבת להיות מוכנה גם למצבי חירום. ישראל מייצרת 6.7–7.3 מיליון טונות פסולת בנייה והריסה בשנה כדבר שבשגרה, וצריכה לטפל בה בצורה שמגדילה את המחזור וממזערת את ההטמנה.

פסולת בנייה והריסה היא מגוונת, ורובה אינרטי, אך חלקים ממנה עלולים להיות מסוכנים, רעילים או דליקים. ניהול לא נכון של פסולת זו, הכולל הטמנה בלתי מבוקרת והשלכה בשטחים פתוחים, גורם לנזקים סביבתיים ואסרטיים משמעותיים. לנוכח היקף הבנייה הגדל בישראל, קיים צורך דחוף לשיפור הטיפול בפסולת זו, ויש לכך פוטנציאל משמעותי.

פסולת הבנייה וההריסה בישראל מהווה חלק ניכר מנפח הפסולת הכולל. הטמנת פסולת באתרי הטמנה מוסדרים אינה פתרון מקיים, והשלכה לא חוקית בשטחים פתוחים גורמת לזיהום הקרקע והמים, אך קשה לאכוף אותה. לפיכך, גובר הצורך במעבר מגישות לינאריות של "קח-השתמש-זרוק" לגישות מעגליות שמטרתן למזער את יצירת הפסולת, לנצל אותה כחומר גלם וכך לשמור על המשאבים במעגל השימוש זמן רב יותר. מחזור ושימוש חוזר בפסולת בנייה והריסה נחשבים לשיטות הטיפול היעילות והסביבתיות ביותר. גישה זו, התואמת את עקרונות הכלכלה המעגלית, מאפשרת לחסוך במשאבים טבעיים יקרים, להפחית את עלות ההטמנה הכרוכה בהיטל, ואף ליצור מקומות עבודה מקומיים.

המצב הקיים ונתונים כמותיים

אגף פסולת במשרד להגנת הסביבה מבצע הערכה שנתיית להיקפי ייצור פסולת בנייה. על פי הערכות המשרד, היקפי ייצור הפסולת נעו בשנים 2021–2023 סביב 6.7–7.3 מיליון טונות בשנה. קיים פער משמעותי בין כמויות הפסולת שמוערך שמיצרות, לבין הכמויות הנמוכות יותר שנקלטות באתרי טיפול מורשים, מה שמעיד על היקף משמעותי של פסולת המושלכת לאתרים שאינם מורשים. הערכת המשרד היא שכ-15% מהפסולת

לא הגיעה לאתרים מוסדרים בשנת 2021, כ-13% בשנת 2022, וכ-9% בשנת 2023. אומנם נראית מגמת צמצום בזליגת פסולת לאתרים שאינם מוסדרים לאורך השנים, אך הבעיה עדיין קיימת.

מתוך הפסולת שנקלטה באתרי הטיפול המורשים, חלה מגמת עלייה בשיעור המועבר למחזור: מכ-66% בשנת 2021 לכ-86% בשנת 2023. רוב הפסולת הממוחזרת שווקה לשימושים שונים (כ-90% בשנת 2021, כ-95% בשנת 2022, וכ-75% בשנת 2023). מנגד, כמות הפסולת שהוטמנה באתרי הטיפול המורשים עמדה על כ-1.2 מיליון טונות בשנת 2021, וירדה לכ-0.875 מיליון טונות בשנת 2023.

"הערכת המשרד [להגנת הסביבה] היא שכ-15% מהפסולת לא הגיעה לאתרים מוסדרים בשנת 2021, כ-13% בשנת 2022, וכ-9% בשנת 2023. אומנם נראית מגמת צמצום בזליגת פסולת לאתרים שאינם מוסדרים לאורך השנים, אך הבעיה עדיין קיימת" | באדיבות המשרד להגנת הסביבה

פוטנציאל השימוש בחומרים ממוחזרים

יש פוטנציאל גבוה למחזור ולשימוש חוזר בפסולת בנייה והריסה. ניתן להשתמש באגרגטים ממוחזרים מבטון, מלבנים ומאספלט ששימשו בבניית מדרכות וכבישים, לשם ייצור אגרגטים לבטון, לבלוקים ולמלט. תוצרי המחזור העיקריים כוללים חומרי מילוי ומצעים, אבנים גרוסות, חצץ וחול שטוף. הם משמשים תחליף לחומרי בנייה ראשוניים בפרויקטים של תשתיות, כמו כבישים ומסילות רכבת. קיימת מגמת גידול בשיווק חומרים ממוחזרים, המעידה ככל הנראה על שיפור איכותם. מחקרים מצביעים על כך שניתן להשתמש באגרגטים ממוחזרים לייצור חומרי בנייה באיכות דומה לאלה המיוצרים עם אגרגטים טבעיים, בכפוף להפרדה ממזהמים ולניהול מיטבי.

עם זאת, שילוב חומרים ממוחזרים אינו חף מאתגרים טכניים. נוכחות טיט צמנט על אגרגטים ממוחזרים יכולה להשפיע על תכונות הבטון. מזהמים בפסולת, כמו סולפטים או זכוכית, עלולים לפגוע בשימושים עתידיים. ניסויים ששילבו פסולת זכוכית בבטון הראו השפעה חיובית על הבידוד התרמי, אך תוצאות שליליות בחוזק, ועל כן יש צורך לשפר את טכנולוגיות המחזור כדי שיתאפשר שימוש נרחב בחומרים הממוחזרים השונים.

אגרגט ממוחזר במתקן טיפול בפסולת בנייה | באדיבות המשרד להגנת הסביבה

חסמים לקידום המחזור

למרות הפוטנציאל הרב, קיימים חסמים משמעותיים המעכבים את יישום הכלכלה המעגלית בענף. החסמים כוללים: היעדר חקיקה, אכיפה ותכנון ראוי, חוסר עניין ותמריצים כספיים לאימוץ נרחב, עמדות שליליות מצד לקוחות וחוסר הכשרה וידע בקרב בעלי עניין. נוסף על כך, קיימים קשיים בזמינות מידע על איכות החומרים הממוחזרים, עלות ההובלה גבוהה, חסרה היכרות עם השימוש בחומרים האלה וישנה אחריות פוטנציאלית לנזקים. לעיתים תקנים והיתרים קיימים מגבילים שימוש בחומרים ממוחזרים. בהיעדר שוק בר-קיימא וביקוש מובטח המפעלים שממחזרים מתמודדים עם קשיים בשיווק התוצרים.

מדיניות והמלצות ליישום בישראל

התגברות על החסמים האלה דורשת שינוי פרדיגמה. המשרד להגנת הסביבה מקדם תהליך חקיקה מקיף בנושא פסולת בנייה, שאושר בוועדת שרים ונמצא בימים אלה בדיונים בכנסת לקריאה שנייה ושלישית. החקיקה כוללת דרישות מחמירות ליצרנים, רישוי ופיקוח על אתרי טיפול, רישום מובילים, וכן הטלת חובת הכנת תוכנית להגדלת המחזור על יצרנים גדולים. החקיקה צפויה ליצור מנגנון כלכלי שיעודד פינוי לאתרים מורשים ויפחית משמעותית את זליגת הפסולת לשטחים הפתוחים.

נוסף על כך, המשרד תומך בהקמת מערכי איסוף אזוריים לפסולת בנייה ברשויות מקומיות, מתוך מטרה להעביר את האחריות לטיפול אל השלטון המקומי ולצמצם את השלכת הפסולת בשטחים פתוחים. תמיכה זו, יחד עם פעולות נוספות, נועדה להגביר את המעקב אחר תנועות הפסולת ולאפשר ליישם כלכלה מעגלית בענף. במסגרת תמיכה זו התחייבו יזמים להגביל את מחירי הכניסה למתקני הטיפול, והדבר צפוי להפחית את עלויות הטיפול עבור הקבלנים.

יישום אפקטיבי של כלכלה מעגלית בענף הבנייה בישראל מצריך גישה מערכתית רב-ממדית, הכוללת:

- **חיזוק האסדרה והאכיפה:** השלמת תהליך החקיקה, הכללת יעדי מחזור מחייבים וקישור תהליכי הרישוי והבנייה למחזור חומרים ולאיסור הטמנה תוך הבטחת פינוי מסודר ואפקטיבי;
- **תמריצים כלכליים:** מתן מענקים ותמריצים ליצרנים ולרשויות מקומיות שישתמשו בחומרים ממוחזרים או שישלבו טכנולוגיות ניהול פסולת מתקדמות;
- **פיתוח תשתיות וידע:** המשך תמיכה בהקמת מתקני מיון וטיפול מתקדמים, קידום מחקר ופיתוח טכנולוגיות לשיפור איכות החומרים הממוחזרים ויצירת מערכת מידע לאומית נגישה על היקפי פסולת ועל זמינות חומרים ממוחזרים;
- **שיתוף פעולה והכשרה:** הקמת פלטפורמות לשיתוף פעולה בין כלל הגורמים (ממשלה, רשויות, אקדמיה, מגזר פרטי), וקידום הכשרה והעלאת מודעות ליתרונות השימוש בחומרים ממוחזרים

בקרב כלל בעלי העניין בענף הבנייה.

יישום הצעדים האלה יקדם משמעותית את ניהול פסולת הבנייה וההריסה, ופחית את נטל הפסולת על הסביבה, יחסוך במשאבים טבעיים, וייצור ענף בנייה שיהיה מקיים יותר, בהתאם לעקרונות הכלכלה המעגלית. פיתוח תעשייה של מחזור ושימוש מחדש בפסולת הבנייה יכול להוות מנוע לצמיחה כלכלית וליצירת מקומות עבודה.